

Лазуренко В.М.

Черкаський державний технологічний університет
**СТАВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ ДО МАШИННОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОСПОДАРСТВ ЗАМОЖНОГО
СЕЛЯНСТВА УКРАЇНИ В РОКИ НЕПУ**

Одним із найважливіших напрямків діяльності розгалуженого більшовицького партійно-радянського державного апарату в 20-х рр. ХХ ст. стала політика активного викачування грошових накопичень із заможної частини українського села. Яскравим прикладом цієї політики стала постанова УЕР від 1925 р., яка стосувалась дозволу на продаж індивідуальним селянським господарствам 10% сільськогосподарських тракторів, що ввозились із-за кордону. Прийнята постанова викликала певне невдоволення серед більшовицьких настроїв верств суспільства. Це мотивувалось тим, що виконання даного рішення призвело б до подальшого збільшення економічної та політичної ваги заможного селянства в житті як села, так і держави в цілому. В зв'язку з цим була створена спецкомісія, яка згодом у своїх висновках зазначала, що "заборона продажу тракторів окремим селянам, машинно-торгуючими організаціями, призвела б тільки до перепродажу їм тракторів низовими кооперативними організаціями і боротьба з ним майже не можлива".

Факт наявності в господарствах заможних селян складних сільськогосподарських машин турбував більшовицьку владу, оскільки це означало втрату нею значних фінансових надходжень. У 1923 р. на III з'їзді КНС нарком землеробства УСРР І.Клименко наголошував про необхідність "відвоювання" від заможного селянства "складної машини, яка закладає основу раціонального господарства". З метою обмеження зростаючої кількості удосконалених сільськогосподарських машин у господарствах заможних селянських груп, з'їздом рекомендувалось організувати на місцях машинні товариства по закупівлі і експлуатації сільськогосподарських машин, а рівно й одержання для їх закупівлі сільськогосподарського кредиту. Дозвіл на створення товариств видавався лише в тому випадку, коли спецкомісії констатували факт відсутності у їх складі "заможно-куркульських елементів".

У заможній частині села, особливо в 1924/25 р., коли діяла партійна директива про заборону на купівлю ними тракторів, залишався один шлях - це створення невеликих товариств, які включали в себе 5-6 селянських дворів, і яким надавались державою пільги (кредит на 3 р.) на купівлю тракторів.

Дозволяючи купівлю сільськогосподарських тракторів заможному селянству за готівковий розрахунок, радянська влада вбачала в цьому реальну можливість вилучення заощаджень заможної частини селянства і направлення цих заощаджень на заходи які сприятимуть загальному підйому виробничих сил сільського господарства, а не на торгівлю чи лихварство.

У придбанні складних сільгоспмашин заможне селянство бачило реальний шлях до зміцнення своїх господарств. Купівля тракторів давала змогу значно розширювати орендовані площі. Маючи у власному користуванні значну кількість складних машин, а також робочої худоби, заможне селянство мало можливість частину їх здавати у оренду і цим самим суттєво збільшувати власний економічний потенціал. Заможне селянство, на відміну від колективних господарств та інших груп селянства, великого значення надавало впровадженню досягнень науки та техніки. Якщо взяти статистику розроблену ЦСУ України, то заможне селянство в 1926/27 р. купувало найбільшу кількість дорогих і удосконалених сільгоспмашин. Так, за вартістю машин дана група купувала 48,9% сільгоспмашин. Лідировала вона і за кількістю куплених машин - 43,4%. У 1927/28 р. за даними ЦСУ України фіксується вже відчутне зниження купівлі заможним селянством сільськогосподарських машин. Вжиті радянською державою заходи щодо перевірки членства в машинно-тракторних товариствах заможного селянства та недоцільності їх, з більшовицької точки зору, перебування в останніх, сприяли тому, що його кількість в них суттєво зменшилась з 4,7% (1925/26 р.) до 0,6% (1926/27 р.).

Звичайно, що це неписувалось у загальну картину запланованих більшовицьким режимом змін в сільському господарстві. Заможне селянство, об'єктивно, кидало виклик радянській владі, і розвитком власних господарств показувало руйнівність і не продуманість її політики на селі.